

BETLEJEWSKI EDWIN BOLESŁAW (1884-1970)

Urodził się 31 sierpnia 1884 roku w Kartuzach, mieście powiatowym w ówczesnej prowincji Prusy Zachodnie, w ziemiańskiej rodzinie Aleksandra Maksymiliana (urodzonego w 1844 roku) i Anastazji Marianny z domu Borzestowska (urodzonej w 1854 roku). Był ich trzecim dzieckiem po Anastazym Marianie (1881-1881) i Stefanii Wincentynie (1883-?). Po nim urodzili się jeszcze: Józef Bolesław (1886-1889), Melania Anna (1888-1888), Aleksander Maksymilian (1889-?), Apolinary Ksawery (1891-?) i Wanda Salomea (1893-?). Ostatnia czwórka dzieci urodziła się już w Skarszewach, w ówczesnym powiecie kościerskim, gdzie rodzina przeniosła się po 1886 roku.

1 lipca 1901 roku Edwin Betlejewski został przyjęty jako uczeń do drukarni „Gazety Gdańskiej”. Drukarnia została utworzona na potrzeby wydawanej od 2 kwietnia 1891 roku gdańskiej gazety. Jej właścicielami byli: do 1901 roku Bernard Milski, od 1 kwietnia 1901 roku Waleria Marianna Pałędzka, od 28 stycznia 1902 roku Pelagia Pałędzka, a od 1 lipca 1904 roku Towarzystwo Wydawnicze „Gazeta Gdańska”. W końcu 1904 roku zatrudniano w drukarni 10 osób, w tym czterech zecerów, nakładaczkę, maszynistę, trzech uczniów i chłopca do posług. Gdy trudności finansowe zmusiły w 1905 roku właściciela wydawnictwa Józefa Mariana Pałędzkiego do zwolnień, postanowił zatrzymać Betlejewskiego. Prace w drukarni rozpoczynano o 7 rano składem tekstu gazety i dodatków do niej. Wykonywali to zecerzy z pomocą uczniów, w tym Betlejewskiego. Czynności te musiały być zakończone do 12.30. Ucząc się w drukarni „Gazety Gdańskiej”, otrzymywał, według ustaleń Andrzeja Romanowa, wynagrodzenie wynoszące około 180 marek w pierwszym roku nauki i 312 marek w ostatnim, czwartym roku. Edukację ukończył 1 lipca 1905 roku.

Praca w drukarni nie była jedynym zadaniem realizowanym w gdańskiej oficynie przez pobierającego naukę Betlejewskiego. Zdarzało się w tym czasie, że drukarzy zatrudniano również do realizacji innych obowiązków, redakcyjnych. Niemieckie prawo prasowe z 1874 roku oraz kodeks karny z 1871 roku stanowiło, że redaktorzy odpowiedzialni wydawanych w tym czasie gazet i czasopism odpowiadali za wszelkie treści zamieszczone w ich pismach, a, jak się okazywało, powodów do obaw nie brakowało. Osoby zatrudnione w redakcji na stanowisku redaktora odpowiedzialnego przesłuchiwane były nieraz przez sędziów śledczych, odpowiadały przed sądem czy odbywały karę więzienia, a w gazecie wobec braku dostatecznej liczby merytorycznych pracowników zastępowali ich drukarze. To miało miejsce też w redakcji „Gazety Gdańskiej”. W zastępstwie Stanisława Wentowskiego Betlejewski podpisywał numery gazety od 124. z 17 października do 147. z 9 grudnia 1905 roku. Był w tym czasie również redaktorem odpowiedzialnym dodatków do gazet: „Anioła Stróża” (nr. 42-49), „Rolnika i Przemysłowca” (nr. 42-48, nr. 49 nie odnaleziono), „Gwiazdki Niedzielnej” (nr. 43-50).

Po opuszczeniu Gdańska Betlejewski znalazł zatrudnienie w Gostyniu, gdzie najprawdopodobniej pracował w drukarni Bogdana Kiełmińskiego i od nr. 1 z 1908 roku redagował „Gostyńskie Wiadomości Przemysłowo-Kupieckie”. Pismo, początkowo drukowane w Poznaniu, wydawane było nieregularnie od 1905 roku przez Towarzystwo Przemysłowców i Rzemieślników Polskich. Pierwszymi redaktorami periodyku byli: podpisujący od początku pismo Tomasz Zientek i redagujący „Wiadomości” od nr. 2 z 1907 roku Waław Czabajski. W Gostyniu „Wiadomości” ukazywały się w nakładzie 7 tysięcy egzemplarzy, nastawione zaś były na reklamowanie miejscowych firm kupieckich i zakładów usługowych. Betlejewski jako redaktor angażował się też w prace społeczne, był członkiem Towarzystwa Przemysłowców i w 1910 roku wziął udział w posiedzeniu delegatów tej instytucji z okręgu gostyńskiego.

Z Gostyniem Betlejewski związał się nie tylko zawodowo, ale również rodzinnie. 18 maja 1908 roku ożenił się z pochodzącą z Pępowa Marianną Koprowiak. Urodziła się ona 12 października

1885 roku jako córka Ludwika i Antoniny z domu Ratajczak. Świadcami na ślubie byli ojciec panny młodej Ludwik oraz Wacław Czabajski, dotychczasowy redaktor gostyńskiego pisma. Z zawartego w 1908 roku małżeństwa urodziły się trzy córki: 8 kwietnia 1909 roku Melania Wanda (zmarła 30 sierpnia 1946 roku w Wielkiej Wsi, w ówczesnym województwie gdańskim), 25 sierpnia 1913 roku Maria Aniela oraz 29 marca 1917 roku Irena.

Wybuch pierwszej wojny światowej zastał Edwina Betlejewskiego w Gostyniu. Wziął udział w walkach, rodzina zaś na pewien czas przeniosła się do Poznania, gdzie mieszkało rodzeństwo Marianny Betlejewskiej. Wraz z końcem wojny zaangażował się w działania niepodległościowe. Jako członek i delegat leszczyńskiej Rady Robotniczo-Żołnierskiej 11 listopada 1918 roku przybył do Gostynia i wraz z Tomaszem Ulrychem utworzył w tym mieście Radę. Następnie walczył w powstaniu wielkopolskim, od 7 stycznia 1919 roku brał aktywny udział z bronią w rękę w działaniach zbrojnych pod Gostyniem. 8 stycznia 1919 roku uczestniczył w walkach pod Leszmem. Za udział w powstaniu, decyzją Rady Państwa z 17 grudnia 1958 roku, został odznaczony Wielkopolskim Krzyżem Powstańcym. 30 kwietnia 1919 roku zwolniono go ze służby wojskowej.

Od 1 września 1919 roku rodzina Betlejewskich mieszkała w Poznaniu, gdzie Edwin pracował jako drukarz linotypista w drukarni. Związał się z sięgającą tradycjami do 2 sierpnia 1906 roku Drukarnią Polską Sp. Akc. W dwudziestoleciu międzywojennym wykazywał się nie tylko aktywnością zawodową, ale i społeczną. Należał do grona założycieli powstałego 19 października 1924 roku Stowarzyszenia Drukarzy i Pokrewnych Zawodów Polski Zachodniej. Organizacja ta, przy współudziale pracowników Drukarni Polskiej, w lipcu 1926 roku zorganizowała uroczystości jubileuszowe z okazji 25-lecia jego pracy zawodowej.

W czasie drugiej wojny światowej rodzina nadal mieszkała w Poznaniu, a po jej zakończeniu Betlejewski kontynuował pracę w wyuczonym zawodzie. Aż do emerytury zatrudniony był jako drukarz składacz w Poznańskich Zakładach Graficznych im. Marcina Kasprzaka. 1 lipca 1958 roku przeszedł na emeryturę. Najprawdopodobniej Państwo Betlejewscy powrócili wówczas do Gostynia. W mieście tym spędził ostatnie lata swojego życia. Mieszkał przy Placu Karola Marcinkowskiego 7. 24 kwietnia 1966 roku zmarła jego żona Marianna Betlejewska. Rok później, 15 lipca 1967 roku, w wieku 83 lat Betlejewski ożenił się po raz drugi. Wybranką została Marianna Iwaneczko, urodzona 24 września 1905 roku w Rudawce, w ówczesnym powiecie przemyskim, córka Mikołaja i Józefy.

Edwin Betlejewski zmarł w Gostyniu 8 grudnia 1970 roku, w wieku 86 lat. Druga żona przeżyła go o lat 14, zmarła 10 marca 1984 roku.